

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
TARİH ANA BİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS

DERS İÇERİKLERİ

Türk Tarihinin Arşiv Kaynakları I:Bu derste arşiv belgelerinin saklama ve oluşturulması, yazılan makama ve kişiye göre resmi yazım nitelikleri, yazı şekilleri, yazılış sebepleri genel olarak anlatılacak, örnek belgeler üzerinde metin analizi uygulamaları yapılacaktır.

Tarih Araştırmalarında Metod I: Tarihın tarifi ve tarih ilminin konusu, tarih araştırmalarının toplumun kalkınmasındaki tesiri, tarih ilminin diğer ilimlerle münasebetleri, tarihe yardımcı ilimler, tarihin bölümlere ayrılması, tarih yazıcılığının çeşitleri, bilgiye ulaşma sistemleri, kaynak bilgisi ve değerlendirilmesi, tarih olaylarının tahlil, tenkit ve terkibi.

İlkçağ Tarihinin Kaynakları: İlkçağ topluluklarının yazılı ve arkeolojik buluntularla ortaya çıkan her türlü tarihi kaynaklarının değerlendirilmesi.

Orta Asya Türk Tarihinin Kaynakları: Hunlar, Göktürkler, Tabgaçlar, Uygurlar, Oğuzlar, Karluklar ve Orta Asya'daki diğer İslami dönem Türk devlet ve topluluklarının tarihi ve kültürü hakkındaki kaynaklar

Osmanlı Diplomasisi: Osmanlı Devletinin yabancı devletlerle diplomatik ilişkileri, Osmanlılarda uygulanan diplomasi yöntemi, ilk ikamet elçilikler ve süreklilikli diplomasiye geçişin incelenmesi.

Osmanlı Devlet Teşkilatı I (Merkez): Osmanlı Devleti'nin idari yapılanmasının karar verme mekanizması olan merkez teşkilâtı bünyesinde yer alan padişah, sadrazam, divân-ı hümayun, divan-ı hümayun kalemleri, saray, merkez ordu teşkilâtı vb. unsurların işleyiş esasları üzerinde durularak. Tanzimat döneminde bu yapıda meydana gelen değişime kadar genel özellikleri arşiv belgeleri yansıyan örnekleri ile değerlendirilecektir

Avrupa Devletler Sistemi ve Doğu Sorunu:Viyana Kongresi'nden (1815) Birinci Dünya Savaşı'na kadar uluslararası ilişkileri biçimlendiren ideolojiler tartışmaya açılacaktır. Avrupa'nın Osmanlı İmparatorluğu'na karşı olan tavrı da karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır. Dünyanın büyük bir pazar olarak algılanması, güç mücadelesinin Avrupa'dan diğer kıtalara yayılması, büyüyen ekonomilerin talepleri ve sonuçları objektif bir perspektifle ele alınacaktır. Yukarıda bahsedilen gelişme ve dinamiklerin kalbini oluşturan Levant limanları, demiyolları ve jeopolitiğiyle asıl odak noktasını oluşturacaktır.

Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri: Bu derste 1963 Ortaklık Anlaşmasıyla başlayan ilişkilerin seyri, siyasi, ekonomik ve ortak dış ve güvenlik politikalarının ilişkilere etkisi, Kıbrıs ve Ermeni meselelerinde AB'nin rolü, Türkiye-AB müzakere süreci çalışılacaktır. Üyelik başvurusu resmi süreci ile ilişkili olarak Türkiye-AB ilişkilerinin tarihi. Kopenhag ölçütleri ve Birliğin müktesebatının tartışılması. Siyasi davranış, süreç ve kurumsal çerçevelerde AB'ye uyum. İnsan hakları, göç, dış politika ve güvenlik gibi konularda tartışmalar yapılacaktır.

Çağdaş Dünya Tarihi: Bu ders, belli başlı global toplumlar arasındaki etkileşimleri ve bunlar arasında paralel gelişmeleri işlemeyi amaçlamaktadır. Ders konuları tematik ve kronolojik olarak üç geniş konuya eğilmektedir: "Halklar ve Çevre" konusu göç, hastalıklar ve global ısınma gibi konuları inceleyerek insan ırkının gerek doğal, gerekse insan yapımı bir çevre içerisindeki yerini anlamayı amaçlamaktadır. "Devletler ve Toplumlar" konusu, toprak bütünlüğü temelli imparatorluklardan ulus devletlere geçiş ve bu devletlerin kendi aralarındaki çatışmaları incelemektedir. "Kültür ve değerler" konusu ise 20 ve 21. yüzyıllar boyunca dini ve laik inanç sistemlerinin dayanımı, yükselişi veya çöküşlerini incelemektedir.

XIII.-XX.yüzyıllara ait Avrasya Türk Tarihi Kaynakları Üzerine İncelemeler: Türk tarihinin 1200 lü yıllardan başlayarak 1900 lere kadar olan Avrasya döneminin yerli ve yabancı dillerde yazılan

kaynakları tanıtılacak, bunlar üzerinde değerlendirmeler yapılacaktır. Ardından kaynaklar hakkında yapılmış modern araştırmalar ele alınarak, karşılaştırmalı araştırma yöntemleri ekseninde incelemeler üzerinde durulacaktır.

Türk Dış Politikası:Lozan Barış Konferansı ve Antlaşması, Ermeni meselesi, Atatürk dönemi Türk dış politikası, II. Dünya Savaşı, Kıbrıs Sorunu ve Avrupa Birliği ile ilişkiler ele alınacaktır.

Cumhuriyet Dönemi Türk Basını: Derste özellikle Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti dönemi ele alınarak ülkemizde basın ile siyasetin zaman zaman birbirine çok yaklaşan iki paralel yol olduğu konusunda örnek olaylar ortaya konuluyor.

Türkiye'de Şehircilik Tarihi: Tarihte bir faktör olarak nüfus eğilimleri rolü. Elbette mübadele ve göç Osmanlı Türkiye'si ve Cumhuriyet etkisi ve nüfus eğilimleri görüşecek. Elbette hızlı kentleşme için geleneksel bir köy toplumdan demografikgeçiş önleyici ve iyileştirici tıp tarihi gibi ilgili konular ele alınacaktır.

Osmanlı İmparatorluğunda Yerel Yönetimler: Tanzimat Dönemi'nden başlayarak Osmanlı kentlerinde Avrupa örneklerinde olduğu gibi, klasik dönemlere göre değişimlerin yer almaya, yönetimin belli bir tüzel kişilik kazanmaya başladığı gözlenmektedir. Bu aynı zamanda "Modernleşme Sürecinde Osmanlı Taşra Tarihi" demektir. XX. yüzyıl başlarına kadar geçen dönemde Osmanlı kentlerinde bu dönüşümün boyutları, taşranın yönetsel yapısı, mekan organizasyonu, zanaatkar ve esnaf örgütlenmeleri, taşranın sosyal durumu özellikle gündelik hayat bağlamında, Avrupa kentleriyle, taşra yönetimleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

Kafkasya Tarihi: Büyük Petro Dönemi ve Petro'nunHalefleri Dönemi Rusya'nın Kafkasya'daki Faaliyetleri, Osmanlı Devleti'nin Bölgeye Yönelik Politikası, Kafkasya'da Rus İlerleyişi ve karşı direnişin Başlaması (İmamlar dönemi), Şeyh şamilin Ruslara Teslim Olmasından Sonra Kafkasya'dan Göçler ve Sonuçları,Türk Rus Savaşları ve Kafkasya'ya Yansımaları, Rusya'nın Güney Kafkasya'da Hakimiyet Kurması ve Kafkasya'daki Direniş, Bolşevik İhtilali ve Kafkasya'daki Durum, Kafkasya'nın Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yönetimine Girmesi ve Kafkasya Halklarının Durumu, İkinci Dünya Savaşı ve Sonrasında Kafkasya'da Rus Politikası, Perestroyka ve Glasnot Sonrasında Kafkasya'da Durum (Çeçenistan, Azerbaycan,Gürcistan, Ermenistan ve Bağımsız Devletler Topluluğunun Rolü.

Türk İdare Tarihi: Devlet kavramı, eski Türklerde devlet mekanizması, eski İran'da, Bizans'ta, Roma'da devlet, İslam'da devlet, Müslüman Türklerde devlet ve Osmanlıda devlet mekanizması. Osmanlı idari yapısının temel özellikleri, merkez teşkilatı, eyalet idaresi ve şehir hayatı, toprak sistemi, klasik dönemdeki düzenin bozulması ve köklü değişiklikler, Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemi Türkiye idare tarihi.

Tarih Sosyolojisi: Tarihsel sosyoloji dersinin amacı, tarih öğrencilerini sosyolojinin doğuş ve gelişim koşulları ve başlıca teorik yaklaşımları hakkında bilgilendirdikten sonra tarihsel sosyolojinin ayırt edici niteliklerini genel olarak değerlendirmek, tarihsel sosyolojinin başlıca sosyologlar ve kuramlarla ilişkilerini ve ele aldığı temel araştırma alanları ve sorunları tanıtmaktır. Diğer önemli bir amaç da öğrencilerin görünürde farklı disiplinler olan sosyoloji ve tarih arasındaki yakın ilişkileri görmelerini ve bu iki disiplinin birbirinden nasıl yararlanabileceği konularında kavrayışlarının gelişmesine katkıda bulunmaktır. Bu amaçlara ulaşmak için ders dört temel boyut üzerinde dizayn edilmiştir: a) Sosyolojinin tarihi gelişimine bakış; b) Sosyolojideki temel kavram ve kuramların özetlenmesi; c) Bir metodoloji olarak tarihsel sosyoloji yaklaşımının başlıca nitelikleri ve sorun alanları; d) Tarihsel sosyoloji çalışmalarına örnekler ve öğrencilerin küçük boyutlu kendi araştırma uygulamaları

XVIII. XIX. Yüzyıl Avrupa Tarihi: Fransız Devrimine kadar Aydınlanma ve onun etkisiyle laik ideolojinin ortaya çıkması üzerinde durulacaktır. Birey kavramının önem kazanması, burjuva sınıfının güçlenmesi ve yavaş yavaş iktidara yaklaşması, hümanizm düşüncesinin gelişmesi ve aristokrasi ile burjuvazi arasında sınıfsal ve ideolojik çatışmaların nasıl gerçekleştiği ayrıntılı bir şekilde tartışılacaktır.

II. Abdulhamit Dönemi: Tanzimat reform hareketinin çalışmaları tamamlanırken oynadığı rol için özel bir dikkat ile Sultan Abdulhamid II (1876-1909) döneminde Osmanlı devlet ve toplumunun gelişimi,

aynı zamanda, 19.yüzyılda daha önce yapılan reformun siyasi ve sosyal etkileri pek çok baskıcı anlayış ele alınacaktır.

XIX. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Bağımsızlık Hareketleri ve İç İsyanlar I (1804-1876): Osmanlı devleti bünyesinde 1804–1876 yılları arasında meydana gelen siyasi nitelikte bağımsızlık hareketleri ile iç isyan hareketleri ve sonuçlarının öğretilmesi hedeflenmektedir.

Kafkasya Halkaları Tarihi: Kafkas Halklarının yaşadığı Kafkasya diye adlandırılan bölgenin tanımlanması yapılarak,Kafkasya’da yaşayan halkların ortaya çıkışları, tarihi kökenleri ve eski çağdan günümüze kadar hangi siyasi teşekküllerin oluşumunda ne derece rol oynadıkları anlatılacak. Kafkasya’nın bugünkü siyasi ve sosyo-kültürel yapısına ilişkin olarak Çeçen, Çerkez, Oset, Gürcü, İnguş, Lezgi, Avar ve Gazi Kumuklar vb. halkların durumu gözden geçirilecektir.

Türk Felsefe Tarihi: Tarih boyunca büyük devletler kuran ve tarihe yön veren Türklerin bu gücünün oluşmasındaki felsefik kaynaklar irdelenecektir. İslam öncesi Türk destanlarıyla başlayan Orhun abideleri ve Kutadgu Bilig’ le devam eden Türk felsefesinin Selçuklu Osmanlı dönemlerindeki mutasavvıf akımlarla geldiği durum anlatılacaktır.

Yüksek Lisans Semineri: Seminer dersi yüksek lisans programı öğrencilerinin tarihin ilgili alanlarının geniş yelpazesinden bir konu seçerek bu konuyu yazılı olarak hazırlamaları ve seminer odasında sunumunu yapmalarından ibarettir. Bu çalışma, programa kabul edilen yüksek lisans öğrencilerinin ders aşmasındaki teorik kazanımlarını pratiğe geçirme ve tez aşamasına bir hazırlık niteliğindedir.

Türk Tarihinin Arşiv Kaynakları II: Bu derste arşiv belgelerinin saklama ve oluşturulması, yazılan makama ve kişiye göre resmi yazım nitelikleri, yazı şekilleri, yazılış sebepleri genel olarak anlatılacak, örnek belgeler üzerinde metin analizi uygulamaları yapılacaktır.

Tarih Araştırmalarında Metod II:Tarihin tarifi ve tarih ilminin konusu, tarih araştırmalarının toplumun kalkınmasındaki tesiri, tarih ilminin diğer ilimlerle münasebetleri, tarihe yardımcı ilimler, tarihin bölümlere ayrılması, tarih yazıcılığının çeşitleri, bilgiye ulaşma sistemleri, kaynak bilgisi ve değerlendirilmesi, tarih olaylarının tahlil, tenkit ve terkihi.

İlkçağ Medeniyetleri:Tarihi oluşum içerisinde Eski Mısır, Hind, Çin, İran ve Helen toplumları ve medeniyetlerinin incelenmesi.

Selçuklu Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi: Selçukluların devlet teşkilatında yer alan, saray, hükümet, ordu ve adliye teşkilatının yapısı ve Selçuklulardaki sosyal ve ekonomik hayatı.

Osmanlı İktisat Tarihi(XV ve XVI. Yüzyıl) : XV ve XVI. yy.larda Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik organizasyonu aynı dönemin Avrupa'daki çağdaşı olan organizasyonlarıyla karşılaştırmalı olarak incelenecek. Osmanlı ekonomisinin tarihi ve kültürel temelleri. Osmanlı'da sosyal ve ekonomik yapı. Devlet maliyesi. Tımar ve vakıf düzeni. Esnaf birlikleri. Para ve finansman sistemleri. Çalışma hayatı ve sosyal güvenlik kurumlarının işleyişi incelenecektir.

Osmanlı Devlet Teşkilatı II (Taşra) : Osmanlı Devleti'nin taşra teşkilatı yapılanmasının temel unsurları olan eyalet, sancak ve kazaların idari yapılanma içerisindeki durumları tespit edilecek. Bu birimlerde bulunan görev ve görevlilerin faaliyetleri ile merkez-taşra ilişkileri incelenecek, Osmanlı taşrasının sosyo-ekonomik yapısının belirgin özellikleri üzerinde durulacaktır

Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarih Araştırmaları: Bu derste Türkiye ve dünyada yapılan sosyo-ekonomik tarih çalışmalarından örnekler sunularak araştırma yöntemlerinin kavranması hedeflenmektedir. Araştırma yöntemleri, kaynaklar, basılı eserler, gazeteler, arşiv malzemesi vb.

Çağdaş Dünya Tarihi: Bu ders, belli başlı global toplumlar arasındaki etkileşimleri ve bunlar arasındaparalel gelişmeleri işlemeyi amaçlamaktadır. Ders konuları tematik ve kronolojik olarak üç geniş konuya eğilmektedir: "Halklar ve Çevre" konusu göç, hastalıklar ve global ısınma gibi konuları inceleyerek insan ırkının gerek doğal, gerekse insan yapımı bir çevre içerisindeki yerini anlamayı amaçlamaktadır. "Devletler ve Toplumlar" konusu, toprak bütünlüğü temelli imparatorluklardan ulus devletlere geçiş ve bu devletlerin kendi aralarındaki çatışmaları incelemektedir. "Kültür ve değerler"

konusu ise 20 ve 21. yüzyıllar boyunca dini ve laik inanç sistemlerinin dayanımı, yükselişi veya çöküşlerini incelemektedir.

Cumhuriyet Dönemi Eğitim ve Kültür Politikaları: Eğitim ile ilgili genel kavramlar, Osmanlıdan devralınan eğitim kurumları, kurtuluş savaşı döneminde azınlık ve yabancı okulların durumu, Atatürk'ün Türk eğitim tarihindeki yeri, Cumhuriyet döneminde ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretimdeki gelişmeler, köy enstitülerinin kuruluşu, cumhuriyet döneminde Türkiye'ye gelen yabancı uzmanların Türk eğitim sistemi ile ilgili rapor ve görüşleri ve cumhuriyet dönemi eğitim politikalarının genel değerlendirmesi dersin konu başlıkları arasında yer almaktadır.

Sömürgecilik ve Türk Dünyası: Kolonizasyon, kapitalizm, emperyalizm, yayılmacılık vb. temel ıstılahlar açıklanacak, Coğrafi Keşifler sonrası yaşanan süreçte etkili olan bilimsel ve teknik gelişmeler ele alınacak, emperyalist Batılı devletlerin Amerika, Asya ve Afrika kıtalarındaki sömürgecilik faaliyetleri üzerinde durularak, Türk dünyasına tesirleri incelenecektir. Ayrıca I. Dünya Savaşına giden süreç ortaya konularak, sömürge ülkelerin bağımsızlık mücadeleleri ele alınacaktır.

Türk Kültürü ve Medeniyeti Tarihi: Kültür ve medeniyet kavramlarının anlamları açıklanarak aralarındaki farklar ortaya konulacak, insanın yaradılıştan itibaren kültür insan ilişkisi incelenerek ve dönemlere

Türk Yenileşme Tarihi : Tanzimat'tan başlayıp Meşrutiyet dönemine kadar Osmanlı Devleti'ndeki yenileşme hareketleri anlatıldıktan sonra Atatürk'ün liderliğinde yapılan modernleşme hareketleri değerlendirilecektir.

XIX. Yüzyıl Türk Fikir Hayatı: XIX. yüzyıl ortalarından itibaren gelişmeye başlayan Osmanlı basın hayatıyla bağlantılı Genç Osmanlılar, Jön Türkler gibi toplulukların siyasi, fikri faaliyetleri tartışılacaktır.

Osmanlı Devletinde Çağdaşlaşma Hareketleri: Gelenek, Geleneksel Toplumun özellikleri, Modernleşme, Batılılaşma ve Batıcılık kavramları, Osmanlı Yenileşme Hareketlerinin İç ve Dış Dinamikleri, Lale Devri, III. Selim Dönemi ve Nizam-ı Cedid Reformları, Ayanlar ve Sened-i İttifak, II. Mahmud Dönemi Reformları, Sultan Abdülmecid ve Tanzimat Reformları, Yeni Osmanlılar ve Sultan Abdülaziz Dönemi Reformları, I. ve II Meşrutiyet, Türk Anayasa Hareketleri, Osmanlı Son dönem fikir hareketleri : Osmanlıcılık ve İslamcılık, Türkçülük ve Batılılaşma.

Klasik Devir Osmanlı Medeniyeti: Başlangıcından Tanzimat'a Osmanlı Türk medeniyetinin oluşumunun, klasik biçimini kazanmasının ve daha sonra uğradığı değişimlerin yeni metot anlayışları çerçevesinde incelenmesi.

Türk Bilim Tarihi: Tarihi dönemlerden başlayarak Türk coğrafyasında bilim ortamlarında yetişen bilim adamlarının yazdıkları eserler, bilime getirdikleri yenilikler ile etkileri ve uygulama alanları anlatılacaktır.

Tarihi Coğrafya ve Demografik Temalar: Tarihsel demografik araştırma ve Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu'nda toplulukların anlaşılmasında coğrafi ve topolojik bilgi önemi üsleri incelenmesi.

Osmanlı Safavi Devleti İlişkileri (15. ve 16. Yüzyıl): Tarihsel süreç içinde Osmanlı İnan ilişkilerinin, siyasi, ekonomik, kültürel ve dinsel gelişim süreçleri ile bu ilişkilerin iki ülkenin tarihini nasıl etkilediği konuları incelenecek ve bağlantılı belgeler üzerinde durulacaktır

Türk Hukuk Tarihi: Türklerde hukuk Orta Asya step halklarının temel kavramları arasındadır. Türk –Moğol imparatorluklarında devleti kanunla idare etme geleneği çok eskilere dayanır. Göktürk kitabelerinde vurgulanan kanunla idare geleneği, diğer Türk devletlerinde ve son olarak Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde kendisini gösterir. Derste bu tarihi süreçte Türk hukuk ve kanun geleneği, yasama mekanizmaları, hukuk kurumları, bu kurumlardaki işleyiş ve tayin terfi sistemi ele alınacaktır. Son olarak Osmanlı hukuk sisteminin modernleşmesi ve batılı hukuk normlarının benimsenmesine temas edilecektir.

Eskiçağda Kafkasya: Prehistorik dönemlerden itibaren Kafkasya'da etkili olan kültür uygarlıkları üzerinde durulacaktır. Kimmer, İskit, Urartu, Massaget, Sarmat, Yunan, Roma, Pers dönemleri ve İran Turan mücadeleleri anlatılacaktır.

Yüksek Lisans Tezi: Yüksek lisans tezi, öğrencilerin tarih bilim dalı ile ilgili konularda bir öğretim elemanının danışmanlığında belirlenmiş bir konuyu tamamlayıp, bir jüri önünde sunup savundukları son aşamadır. Bu aşamada tarih bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinin bilinen konular yerine bilime ve insanlığa katkı sağlayacak ve yenilik getirecek konular seçmesine özel önem verilecektir.